

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः
हरिः ॐ

6.3 षष्ठकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - सोममन्त्रब्रा

Contents

6.3 षष्ठकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - सोममन्त्रब्राह्मणनिरूपणं

1

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः हरिः ॐ

6.3 षष्ठकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - सोममन्त्रब्राह्मणनिरूपणं

6.3 षष्ठकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - सोममन्त्रब्राह्मणनिरूपणं

TS 6.3.1.1

चात्वा॑लात् । धिष्णि॑यान् । उपेति॑ । व॒प॒ति । योनिः । वै । य॒ज्ञस्य॑ । चात्वा॑लम् ।
य॒ज्ञस्य॑ । स॒यो॒नि॒त्वायेति॑ स॒योनि॑ - त्वाय॑ । दे॒वाः । वै । य॒ज्ञम् । परेति॑ । अ॒ज॒य॒न्तु ।
तम् । आ॒ग्नी॒द्वा॒दित्याग्नि॑ - इ॒द्धात् । पुनः॑ । अपेति॑ । अ॒ज॒य॒न् । ए॒तत् । वै । य॒ज्ञस्य॑ ।
अ॒प॒रा॒जित॑मित्य॒प॒रा - जि॒तम् । यत् । आ॒ग्नी॒द्वा॒दित्याग्नि॑ - इ॒द्धम् । यत् । आ॒ग्नी॒द्वा॒दित्याग्नि॑ -
इ॒द्धात् । धिष्णि॑यान् । वि॒हर॒तीति॑ वि॒हर॑ति । यत् । ए॒व । य॒ज्ञस्य॑ । अ॒प॒रा॒जित॑मित्य॒प॒रा -
जि॒तम् । ततः॑ । ए॒व । ए॒नम् । पुनः॑ । त॒नु॒ते । प॒रा॒जित्येति॑ प॒रा॒जित्य॑ । इ॒व । खलु॑ ।
वै । ए॒ते । य॒न्ति । ये । ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒नमिति॑ ब॒हिः - प॒व॒मा॒नम् । सर्प॑न्ति । ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒न इति॑
ब॒हिः - प॒व॒मा॒ने । स्तु॒ते । 1

TS 6.3.1.2

आ॒ह । अ॒ग्नी॒दित्याग्नि॑ - इ॒त् । अ॒ग्नीन् । वी॒ति । ह॒र । ब॒र॒हिः । स्तृ॒णा॒हि । पु॒रो॒डा॒शान् ।
अ॒ल॒म् । क॒रु । इति॑ । य॒ज्ञम् । ए॒व । अ॒प॒जित्ये॒त्य॒प॒जित्य॑ । पुनः॑ । त॒न्वा॒नाः । य॒न्ति ।
अ॒ङ्ग॒रैः । द्वे इति॑ । स॒व॒ने इति॑ । वी॒ति । ह॒रति॑ । श॒ला॒का॒भिः । तृ॒तीय॑म् । स॒शु॒क्र॒त्वायेति॑
स॒शु॒क्र - त्वाय॑ । अथो॑ इति॑ । स॒मि॒ति । भ॒रति॑ । ए॒व । ए॒नत् । धिष्णि॑याः । वै ।

अमुष्मिन् । लोके । सोमम् । अरक्षन् । तेभ्यः । अधीति । सोमम् । एति । अहुरन् । तम् । अन्ववायन्नित्यनु-अवायन् । तम् । परीति । अविशन् । य । एवम् । वेद । विन्दते । 2

TS 6.3.1.3

परिवेष्टारमिति परि - वेष्टारम् । ते । सोमपीथेनेति सोम - पीथेन । वीति । आर्द्ध्यन्त । ते । देवेषु । सोमपीथमिति सोम - पीथम् । ऐच्छन्त । तान् । देवाः । अब्रुवन् । द्वे द्वे इति द्वे-द्वे । नामनी इति । कुरुद्धम् । अथ । प्रेति । वा । आप्स्यथ । न । वा । इति । अग्रयः । वै । अथ । धिष्ण्याः । तस्मात् । द्विनामेति द्वि - नामा । ब्राह्मणः । अर्द्धुकः । तेषाम् । ये । नेदिष्ठम् । पर्यविशनिति परि - अविशन् । ते । सोमपीथमिति सोम - पीथम् । प्रेति । आमुवन् । आहवनीय इत्या - हवनीयः । आग्नीद्वीय इत्याग्नि - इधीयः । होत्रीयः । मार्जालीयः । तस्मात् । तेषु । जुहति । अतिहायेत्यति-हाय । वषट् । करोति । वीति । हि । 3

TS 6.3.1.4

एते । सोमपीथेनेति सोम - पीथेन । आर्द्ध्यन्त । देवाः । वै । याः । प्राचीः । आहुतीरित्या - हुतीः । अजुहवुः । ये । पुरस्तात् । असुराः । आसन् । तान् । तामिः । प्रेति । अनुदन्त । याः । प्रतीचीः । ये । पश्चात् । असुराः । आसन् । तान् । तामिः । अपेति । अनुदन्त । प्राचीः । अन्याः । आहुतय इत्या - हुतयः । हूयन्ते । प्रत्यङ् । आसीनः । धिष्ण्यान् । व्याघारयतीति वि - आघारयति । पश्चात् । च । एव । पुरस्तात् । च । यजमानः । भ्रातृव्यान् । प्रेति । नुदुते । तस्मात् । पराचीः । प्रजा इति प्र-जाः । प्रेति । वीयन्ते । प्रतीचीः । 4

TS 6.3.1.5

जायन्ते । प्राणा इति प्र-अनाः । वै । एते । यत् । धिष्ण्याः । यत् । अर्द्ध्युः । प्रत्यङ् ।

धिष्णि॑यान् । अ॒तिसर्पे॑दित्य॑ति - सर्पे॑त् । प्रा॒णानि॑ति॒ प्र - अ॒नान् । समि॑ति॒ । क॒रु॒षेत् । प्र॒मायु॑क॒
इति॑ प्र - मायु॑कः । स्या॒त् । नाभिः॑ । वै । ए॒षा । य॒ज्ञस्य॑ । यत् । हो॒ता । ऊ॒र्ध्वः । ख॒लु ।
वै । नाभ्यै॑ । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः । अवा॑ङ् । अ॒पा॒न इत्य॑प - अ॒नः । यत् । अ॒द्भ्युः । प्र॒त्यङ्
। हो॒ता॒रम् । अ॒तिसर्पे॑दित्य॑ति - सर्पे॑त् । अ॒पा॒न इत्य॑प - अ॒ने । प्रा॒णमि॑ति॒ प्र - अ॒नम् । दु॒द्भ्या॒त्
। प्र॒मायु॑क॒ इति॑ प्र - मायु॑कः । स्या॒त् । न । अ॒द्भ्युः । उपे॑ति॒ । गा॒येत् । वा॒ग्वी॒र्य॑ इति॑ वाक् -
वी॒र्यः । वै । अ॒द्भ्युः । यत् । अ॒द्भ्युः । उ॒प॒गा॒येदित्यु॑प - गा॒येत् । उ॒द्गा॒त्र इत्यु॑त् - गा॒त्रे । 5

TS 6.3.1.6

वाच॑म् । सम् । प्रेति॑ । य॒च्छेत् । उ॒प॒दा॒सु॒केत्यु॑प-दा॒सु॒का । अ॒स्य । वाक् । स्या॒त् । ब्र॒ह्मवा॑दि॒न
इति॑ ब्रह्म - वा॒दि॒नः । वृ॒दन्ति॑ । न । अ॒स॒श्स्थि॑त॒ इत्य॑सं - स्थि॑ते । सोमै॑ । अ॒द्भ्युः । प्र॒त्यङ्
। स॒दः । अ॒तीति॑ । इ॒यात् । अथ॑ । क॒था । दा॒क्षिणा॑नि॒ । हो॒तुम् । ए॒ति॒ । या॒मः । हि ।
सः । ते॒षा॑म् । क॒स्मै॑ । अ॒हं । दे॒वाः । या॒मम् । वा॒ । अ॒या॒मम् । वा॒ । अ॒न्वि॑ति॒ । ज्ञा॒स्य॒न्ति॒
। इति॑ । उ॒त्तरे॑णेत्यु॒त्-त॒रेण॑ । आ॒ग्नी॒द्ध॒मित्या॑ग्निं - इ॒द्धम् । प॒रीत्ये॑ति॒ परि॑ - इत्य॑ । जु॒होति॑ ।
दा॒क्षिणा॑नि॒ । न । प्रा॒णानि॑ति॒ प्र - अ॒नान् । समि॑ति॒ । क॒रु॒षति॑ । नी॒ति॒ । अ॒न्ये । धिष्णि॑याः
। उ॒प्यन्ते॑ ( ) । न । अ॒न्ये । या॒न् । नि॒व॒प॒तीति॑ नि - व॒पति॑ । तेन॑ । तान् । प्री॒णा॒ति॒
। या॒न् । न । नि॒व॒प॒तीति॑ नि - व॒पति॑ । यत् । अ॒नु॒दि॒श॒तीत्य॑नु - दि॒शति॑ । तेन॑ । तान् ॥ 6

(स्तु॒ते - वि॒न्दते॑ - हि - वी॒यन्ते॑ प्र॒तीची॑ - रु॒द्गा॒त्र - उ॒प्यन्ते॑ - चतु॑र्दश च) (A1)

TS 6.3.2.1

सु॒व॒र्गाये॑ति॒ सु॒वः - गा॒यं । वै । ए॒तानि॑ । लो॒काय॑ । हू॒यन्ते॑ । यत् । वै॒स॒र्ज॒नानि॑ । द्वा॒भ्या॑म्
। गा॒र॒ह॒प॒त्य॑ इति॑ गा॒र॒ह॒ - प॒त्ये॑ । जु॒होति॑ । द्वि॒पा॒दि॒ति॒ द्वि॑ - पा॒त् । यज॑मानः । प्र॒ति॒ष्ठि॒त्या
इति॑ प्र॒ति॒ - स्थि॑त्यै । आ॒ग्नी॒द्ध॒ इत्या॑ग्निं-इ॒द्धे । जु॒होति॑ । अ॒न्त॒रि॒क्षे । ए॒व । ए॒ति॒ । क्र॒म॒ते॑ ।
आ॒ह॒व॒नी॒य॑ इत्या॑ - ह॒व॒नी॒ये॑ । जु॒होति॑ । सु॒व॒र्ग॒मि॒ति॒ सु॒वः - ग॒म् । ए॒व । ए॒नम् । लो॒कम् ।

ग॒म॒य॒ति॒ । दे॒वान् । वै । सु॒व॒र्ग॒मि॒ति॒ सु॒वः - ग॒म् । लो॒क॒म् । य॒तः । र॒क्षा॑ऽसि । अ॒जि॒घा॑ऽसु॒न् ।
 । ते । सो॒मे॒न । रा॒ज्ञा॑ । र॒क्षा॑ऽसि । अ॒प॒ह॒त्ये॒त्य॑प - ह॒त्य॑ । अ॒मु॒म् । आ॒त्मा॑न॒म् । कृ॒त्वा
 । सु॒व॒र्ग॒मि॒ति॒ सु॒वः - ग॒म् । लो॒क॒म् । आ॒य॒न् । र॒क्ष॑साम् । अ॒नु॒प॒ला॒भा॒ये॒त्य॑नु॒प - ला॒भा॒य॒ ।
 आ॒तः । सो॒मः । भ॒व॒ति॒ । अथ॑ । 7

TS 6.3.2.2

वै॒स॒र्ज॒ना॒नि॒ । जु॒हो॒ति॒ । र॒क्ष॑साम् । अ॒प॒ह॒त्या॒ इ॒त्य॑प - ह॒त्यै॒ । त्व॒म् । सो॒म् । त॒नू॒कृ॒द्भ्य॑ इति॑
 त॒नू॒कृ॒त् - भ्यः॑ । इति॑ । आ॒ह॒ । त॒नू॒कृ॒दि॒ति॒ त॒नू - कृ॒त् । हि । ए॒षः । द्वे॒षो॑भ्य॒ इति॑ द्वे॒षः -
 भ्यः॑ । अ॒न्य॒कृ॒ते॒भ्य॑ इ॒त्य॒न्य - कृ॒ते॒भ्यः॑ । इति॑ । आ॒ह॒ । अ॒न्य॒कृ॒ता॒नी॒त्य॒न्य - कृ॒ता॒नि॒ । हि ।
 र॒क्षा॑ऽसि । उ॒रु । य॒न्ता॒ । अ॒सि॒ । व॒रू॒थ॒म् । इति॑ । आ॒ह॒ । उ॒रु । नः॑ । कृ॒धि॒ । इति॑
 । वा॒व । ए॒तत् । आ॒ह॒ । जु॒षा॒णः । अ॒मुः । आ॒ज्य॑स्य । वे॒तु॒ । इति॑ । आ॒ह॒ । अ॒मु॒म्
 । ए॒व । य॒ज॑मानम् । कृ॒त्वा । सु॒व॒र्ग॒मि॒ति॒ सु॒वः - ग॒म् । लो॒क॒म् । ग॒म॒य॒ति॒ । र॒क्ष॑साम् ।
 अ॒नु॒प॒ला॒भा॒ये॒त्य॑नु॒प - ला॒भा॒य॒ । एति॑ । सो॒म॑म् । द॒द॒ते॒ । 8

TS 6.3.2.3

एति॑ । ग्रा॒व॒णः॑ । एति॑ । वा॒य॒व्या॑नि । एति॑ । द्रो॒ण॒क॒ल॒श॒मि॒ति॒ द्रो॒ण - क॒ल॒श॒म् । उ॒दि॒ति॑
 । प॒त्नी॑म् । एति॑ । न॒य॒न्ति॒ । अ॒न्वि॒ति॒ । अ॒ना॑ऽसि । प्रेति॑ । व॒र्त॒य॒न्ति॒ । या॒व॑त् । ए॒व ।
 अ॒स्य॒ । अ॒स्ति॑ । ते॒न॑ । स॒ह॒ । सु॒व॒र्ग॒मि॒ति॒ सु॒वः - ग॒म् । लो॒क॒म् । ए॒ति॒ । न॒य॑व॒त्ये॒ति॒ न॒य॑ -
 व॒त्या॒ । ऋ॒चा॒ । आ॒ग्नी॑द् इ॒त्या॒ग्नि॑ - इ॒द्धे॒ । जु॒हो॒ति॒ । सु॒व॒र्ग॒स्ये॒ति॒ सु॒वः - ग॒स्य॑ । लो॒क॒स्य॑ ।
 अ॒भि॒नी॑त्या॒ इ॒त्य॒भि॒नी॒त्यै॒ । ग्रा॒व॒णः॑ । वा॒य॒व्या॑नि । द्रो॒ण॒क॒ल॒श॒मि॒ति॒ द्रो॒ण॒क॒ल॒श॒म् । आ॒ग्नी॑द्
 इ॒त्या॒ग्नि॑ - इ॒द्धे॒ । उ॒पे॒ति॒ । वा॒स॒य॒ति॒ । वी॒ति॒ । हि । ए॒न॒म् । तैः॑ । गृ॒ह्ते॑ । यत् । स॒ह॒ ।
 उ॒प॒वा॒स॒ये॒दि॒त्यु॒प - वा॒स॒ये॑त् । अ॒पु॒वा॒ये॑त् । सौ॒म्य॒ । ऋ॒चा॒ । प्रेति॑ । पा॒दु॒य॒ति॒ । स्व॒या॑ । 9

TS 6.3.2.4

ए॒व । ए॒न॒म् । दे॒वत॑या । प्रेति॑ । पा॒द॒य॒ति । अ॒दि॒त्याः । स॒दः । अ॒सि॒ । अ॒दि॒त्याः । स॒दः ।
 एति॑ । सी॒दु । इति॑ । आ॒ह । य॒था॒य॒जु॒रिति॑ यथा-य॒जुः । ए॒व । ए॒तत् । य॒ज॑मानः । वै । ए॒तस्य॑
 । पु॒रा । गो॒प्ता । भ॒वति॑ । ए॒षः । वः । दे॒व । स॒वि॒तः । सोमः॑ । इति॑ । आ॒ह । स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त
 इति॑ स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒तः । ए॒व । ए॒न॒म् । दे॒वता॑भ्यः । स॒म् । प्रेति॑ । य॒च्छ॒ति । ए॒तत् । त्व॒म्
 । सो॒म । दे॒वः । दे॒वान् । उ॒पेति॑ । अ॒गाः । इति॑ । आ॒ह । दे॒वः । हि । ए॒षः । स॒न् । 10

TS 6.3.2.5

दे॒वान् । उ॒पैती॑त्युप - एति॑ । इ॒दम् । अ॒हम् । म॒नुष्यः॑ । म॒नुष्या॑न् । इति॑ । आ॒ह । म॒नुष्यः॑
 । हि । ए॒षः । स॒न् । म॒नुष्या॑न् । उ॒पैती॑त्युप - एति॑ । यत् । ए॒तत् । य॒जुः । न । ब्रू॒यात्
 । अ॒प्र॒जा इत्य॑प्र - जाः । अ॒प॒शुः । य॒ज॑मानः । स्या॒त् । स॒ह । प्र॒जये॑ति प्र - जया॑ । स॒ह ।
 रा॒यः । पो॒षेण॑ । इति॑ । आ॒ह । प्र॒जये॑ति प्र - जया॑ । ए॒व । प॒शुभि॑रिति॑ प॒शु-भिः॑ । स॒ह ।
 इ॒मम् । लो॒कम् । उ॒पाव॑र्तत इत्युप - आ॒व॑र्तते । नमः॑ । दे॒वेभ्यः॑ । इति॑ । आ॒ह । न॒म॒स्का॒र
 इति॑ नमः - का॒रः । हि । दे॒वाना॑म् । स्व॒धेति॑ स्व - धा । पि॒तृभ्य॑ इति॑ पि॒तृ - भ्यः॑ । इति॑
 । आ॒ह । स्व॒धाका॑र इति॑ स्व॒धा - का॒रः । हि । 11

TS 6.3.2.6

पि॒तृणा॑म् । इ॒दम् । अ॒हम् । नि॒रिति॑ । वरु॑णस्य । पाशा॑त् । इति॑ । आ॒ह । वरु॑णपा॒शादि॑ति
 वरु॑ण - पा॒शात् । ए॒व । नि॒रिति॑ । मु॒च्य॒ते । अ॒ग्ने॑ । व्र॒त॒प॒त॒ इति॑ व्रत - प॒ते । आ॒त्म॒नः॑ । पूर्वा॑
 । त॒नूः । आ॒दे॒येत्या॑ - दे॒या॑ । इति॑ । आ॒हुः । कः । हि । तत् । वे॒द॑ । यत् । व॒सी॒यान् ।
 स्वे । व॒शे॑ । भू॒ते । पु॒नः॑ । वा । द॒दा॑ति । न । वा । इति॑ । ग्रा॒वा॒णः । वै । सोम॑स्य । रा॒ज्ञः
 । म॒लि॒म्बु॒से॒नेति॑ म॒लि॒म्बु - से॒ना । यः । ए॒वम् । वि॒द्वान् । ग्रा॒व॒ण्णः॑ । आ॒ग्नी॒द्ध॒ इत्या॑ग्नि - इ॒द्धे ।
 उ॒प॒वा॒स॒य॒तीत्यु॑प - वा॒स॒य॑ति । न । ए॒न॒म् । म॒लि॒म्बु॒से॒नेति॑ म॒लि॒म्बु - से॒ना । वि॒न्द॒ति ( ) ॥ 12

(अथ-ददते - स्वया - सन्ध - स्वधाकारो हि - विन्दति) (A2)

TS 6.3.3.1

वैष्ण॒व्या । ऋ॒चा । हु॒त्वा । यू॒पम् । अ॒च्छं । ए॒ति । वैष्ण॒वः । वै । दे॒वत॑या । यू॒पः । स्व॒या । ए॒व । ए॒नम् । दे॒वत॑या । अ॒च्छं । ए॒ति । अ॒तीति॑ । अ॒न्यान् । अ॒गाम् । न । अ॒न्यान् । उ॒पेति॑ । अ॒गाम् । इति॑ । आ॒ह । अ॒तीति॑ । हि । अ॒न्यान् । एति॑ । न । अ॒न्यान् । उ॒पैतीत्यु॑प-एति॑ । अ॒र्वाक् । त्वा । परैः॑ । अ॒विद॑म् । प॒रः । अ॒वरैः । इति॑ । आ॒ह । अ॒र्वाक् । हि । ए॒नम् । परैः॑ । वि॒न्दति॑ । प॒रः । अ॒वरैः । तम् । त्वा । जु॒षे । 13

TS 6.3.3.2

वैष्ण॒वम् । दे॒वय॑ज्याया॒ इति॑ दे॒व - य॒ज्यायै॑ । इति॑ । आ॒ह । दे॒वय॑ज्याया॒ इति॑ दे॒व-य॒ज्यायै॑ । हि । ए॒नम् । जु॒षते॑ । दे॒वः । त्वा । स॒विता । म॒द्धा । अ॒न॒क्तु । इति॑ । आ॒ह । तेज॑सा । ए॒व । ए॒नम् । अ॒न॒क्ति । ओष॑धे । त्राय॑स्व । ए॒नम् । स्व॒धित॑ इति॑ स्व-धिते॑ । मा । ए॒नम् । हि॒सीः । इति॑ । आ॒ह । व॒ज्रः । वै । स्व॒धिति॑रिति॑ स्व - धिते॑ । शान्त्यै॑ । स्व॒धिते॑रिति॑ स्व - धिते॑ । वृ॒क्षस्य॑ । बि॒भ्यतः॑ । प्र॒थमे॑न । श॒कले॑न । स॒ह । तेजः॑ । परेति॑ । प॒तति॑ । यः । प्र॒थमः॑ । श॒कलः॑ । प॒राप॑तेदिति॑ परा - पते॑त् । तम् । अपि॑ । एति॑ । ह॒रेत् । स॒तेज॑समिति॑ स - तेज॑सम् । 14

TS 6.3.3.3

ए॒व । ए॒नम् । एति॑ । ह॒रति॑ । इ॒मे । वै । लो॒काः । यू॒पात् । प्र॒य॒त इति॑ प्र - य॒तः । बि॒भ्यति॑ । दि॒वम् । अ॒ग्रेण॑ । मा । ले॒खीः । अ॒न्तरि॑क्षम् । म॒द्धये॑न । मा । हि॒सीः । इति॑ । आ॒ह । ए॒भ्यः । ए॒व । ए॒नम् । लो॒केभ्यः॑ । श॒म॒यति॑ । वन॑स्पते । श॒तव॑ल॒श इति॑ श॒त - व॑ल॒शः । वी॒ति । रो॒ह । इति॑ । आ॒व्रश्च॑न॒ इत्या॑ - व्रश्च॑ने । जु॒होति॑ । तस्मा॑त् । आ॒व्रश्च॑ना॒दित्या॑ - व्रश्च॑नात् । वृ॒क्षाणा॑म् । भू॒याश्सः॑ । उ॒दिति॑ । ति॒ष्ठन्ति॑ । स॒हस्र॑व॒ल॒शा इति॑ स॒हस्र॑ - व॒ल॒शाः । वी॒ति । व॒यम् । रु॒हेम् । इति॑ । आ॒ह । आ॒शिष॑मित्या॑-शिष॑म् । ए॒व ।

एताम् । एति । शास्ते । अनक्षसङ्गमित्यनक्ष - सङ्गम् । 15

TS 6.3.3.4

वृश्चेत् । यत् । अक्षसङ्गमित्यक्ष - सङ्गम् । वृश्चेत् । अधर्षमित्यधः - र्षम् । यजमानस्य । प्रमायुकमिति प्र-मायुकम् । स्यात् । यम् । कामयेत । अप्रतिष्ठित इत्यप्रति - स्थितः । स्यात् । इति । आरोहमित्या - रोहम् । तस्मै । वृश्चेत् । एषः । वै । वनस्पतीनाम् । अप्रतिष्ठित इत्यप्रति - स्थितः । अप्रतिष्ठित इत्यप्रति - स्थितः । एव । भवति । यम् । कामयेत । अपशुः । स्यात् । इति । अपूर्णम् । तस्मै । शुष्काग्रमिति शुष्क - अग्रम् । वृश्चेत् । एषः । वै । वनस्पतीनाम् । अपशव्यः । अपशुः । एव । भवति । यम् । कामयेत । पशुमानिति पशु - मान् । स्यात् । इति । बहुपूर्णमिति बहु - पूर्णम् । तस्मै । बहुशाखमिति बहु - शाखम् । वृश्चेत् । एषः । वै । 16

TS 6.3.3.5

वनस्पतीनाम् । पशव्यः । पशुमानिति पशु - मान् । एव । भवति । प्रतिष्ठितमिति प्रति - स्थितम् । वृश्चेत् । प्रतिष्ठाकामस्येति प्रतिष्ठा- कामस्य । एषः । वै । वनस्पतीनाम् । प्रतिष्ठित इति प्रति - स्थितः । यः । सुमे । भूम्यै । स्वात् । योनेः । रूढः । प्रतीति । एव । तिष्ठति । यः । प्रत्यङ् । उपनत इत्युप-नतः । तम् । वृश्चेत् । सः । हि । मेधम् । अभीति । उपनत इत्युप - नतः । पञ्चारत्निमिति पञ्च- अरत्निम् । तस्मै । वृश्चेत् । यम् । कामयेत । उपेति । एनम् । उत्तर इत्युत् - तः । यज्ञः । नमेत् । इति । पञ्चाक्षरेति पञ्च-आक्षरा । पङ्क्तिः । पाङ्क्तिः । यज्ञः । उपेति । एनम् । उत्तर इत्युत् - तः । यज्ञः । 17

TS 6.3.3.6

नमति । षडरत्निमिति षट् - अरत्निम् । प्रतिष्ठाकामस्येति प्रतिष्ठा- कामस्य । षट् । वै । ऋतवः । ऋतुषु । एव । प्रतीति । तिष्ठति । सप्तारत्निमिति सप्त - अरत्निम् । पशुकामस्येति

पशु - कामस्य । सप्तपदेति सप्त-पदा । शक्करी । पशवः । शक्करी । पशून् । एव । अवेति । रुन्धे । नवारत्निमिति नव - अरत्निम् । तेजस्कामस्येति तेजः - कामस्य । त्रिवृतेति त्रि - वृता । स्तोमेन । सम्मितमिति सं - मितम् । तेजः । त्रिवृदिति त्रि - वृत् । तेजस्वी । एव । भवति । एकादशारत्निमित्येकादश-अरत्निम् । इन्द्रियकामस्येतीन्द्रिय-कामस्य । एकादशाक्षरेत्येकादश - अक्षरा । त्रिष्टुक् । इन्द्रियम् । त्रिष्टुक् । इन्द्रियावी । एव । भवति । पञ्चदशारत्निमिति पञ्चदश - अरत्निम् । भ्रातृव्यवत् इति भ्रातृव्य - वृत्तः । पञ्चदश इति पञ्च - दशः । वज्रः । भ्रातृव्याभिभूत्या इति भ्रातृव्य - अभिभूत्यै । सप्तदशारत्निमिति सप्तदश - अरत्निम् । प्रजाकामस्येति प्रजा - कामस्य । सप्तदश इति सप्त - दशः । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । प्रजापतेरिति प्रजा - पतेः । आस्यै ( ) । एकविंशत्यरत्निमित्येकविंशति - अरत्निम् । प्रतिष्ठाकामस्येति प्रतिष्ठा - कामस्य । एकविंश इत्येक - विंशः । स्तोमानाम् । प्रतिष्ठेति प्रति - स्था । प्रतिष्ठित्या इति प्रति - स्थित्यै । अष्टाश्रिरित्यष्टा - अश्रिः । भवति । अष्टाक्षरेत्यष्टा - अक्षरा । गायत्री । तेजः । गायत्री । गायत्री । यज्ञमुखमिति यज्ञ - मुखम् । तेजसा । एव । गायत्रिया । यज्ञमुखेनेति यज्ञ - मुखेन । संमित इति सं - मितः ॥ 18

(जुषे - सतेजसु - मनक्षसङ्गं - बहुशाखं वृश्चेदेष वै - यज्ञ उपैनुमुत्तरो यज्ञ - आस्या - एकात्रविंशतिश्च) (A3)

TS 6.3.4.1

पृथिव्यै । त्वा । अन्तरिक्षाय । त्वा । दिवे । त्वा । इति । आह । एभ्यः । एव । एनम् । लोकेभ्यः । प्रेति । उक्षति । पराञ्चम् । प्रेति । उक्षति । पराङ् । इव । हि । सुवर्ग इति सुवः-गः । लोकः । क्रूरम् । इव । वै । एतत् । करोति । यत् । खनति । अपः । अवेति । नयति । शान्त्यै । यवमतीरिति यव-मतीः । अवेति । नयति । ऊर्क् । वै । यवः । यजमानेन । यूपः । संमित इति सं - मितः । यावान् । एव । यजमानः । तावतीम् । एव । अस्मिन् । ऊर्जम् । दुधाति । 19

TS 6.3.4.2

पितॄणाम् । सदेनम् । असि । इति । बरुहिः । अवेति । स्तृणाति । पितृदेवत्यमिति पितृ -
देवत्यम् । हि । एतत् । यत् । निखातमिति नि - खातम् । यत् । बरुहिः । अनवस्तीर्येत्यनव -
- स्तीर्य । मिनुयात् । पितृदेवत्यं इति पितृ-देवत्यः । निखात इति नि-खातः । स्यात् । बरुहिः
। अवस्तीर्येत्यव - स्तीर्य । मिनोति । अस्याम् । एव । एनम् । मिनोति । यूपशकलमिति
यूप - शकलम् । अवेति । अस्यति । सतेजसमिति स - तेजसम् । एव । एनम् । मिनोति ।
देवः । त्वा । सविता । मद्धा । अनक्तु । इति । आह । तेजसा । एव । एनम् । अनक्ति
। सुपिप्पलाभ्य इति सु-पिप्पलाभ्यः । त्वा । ओषधीभ्य इत्योषधि - भ्यः । इति । चषालम्
। प्रतीति । 20

TS 6.3.4.3

मुञ्चति । तस्मात् । शीरुषतः । ओषधयः । फलम् । गृह्णन्ति । अनक्ति । तेजः । वै
। आज्यम् । यजमानेन । अग्निष्टेत्याग्नि-स्था । अग्निः । संमितेति सं - मित्ता । यत् ।
अग्निष्ठामित्याग्नि-स्थाम् । अग्निम् । अनक्ति । यजमानम् । एव । तेजसा । अनक्ति ।
आन्तमित्या - अन्तम् । अनक्ति । आन्तमित्या - अन्तम् । एव । यजमानम् । तेजसा ।
अनक्ति । सर्वतः । परीति । मृशति । अपरिवर्गमित्यपरि - वर्गम् । एव । अस्मिन् । तेजः
। दुधाति । उदिति । दिवम् । स्तभान् । एति । अन्तरिक्षम् । पृण । इति । आह । एषाम्
। लोकानाम् । विधृत्या इति वि - धृत्यै । वैष्णव्या । ऋचा । 21

TS 6.3.4.4

कल्पयति । वैष्णवः । वै । देवतया । यूपः । स्वया । एव । एनम् । देवतया । कल्पयति
। द्वाभ्याम् । कल्पयति । द्विपादिति द्वि - पात् । यजमानः । प्रतिष्ठित्या इति प्रति - स्थित्यै
। यम् । कामयेत । तेजसा । एनम् । देवताभिः । इन्द्रियेण । वीति । अर्द्धयेयम् । इति

। अ॒ग्नि॒ष्ठामि॒त्यग्नि॑ - स्था॒म् । तस्य॑ । अ॒ग्नि॑म् । आ॒ह॒व॒नीया॒दित्या॑-ह॒व॒नीया॑त् । इ॒त्थम् । वा॒ । इ॒त्थम् । वा॒ । अ॒तीति॑ । ना॒व॒येत् । तेज॑सा । ए॒व । ए॒न॒म् । दे॒वता॑भिः । इ॒न्द्रि॒येण॑ । वी॒ति॑ । अ॒र्ध॒य॒ति॑ । यम् । का॒म॒येत॑ । तेज॑सा । ए॒न॒म् । दे॒वता॑भिः । इ॒न्द्रि॒येण॑ । स॒मि॒ति॑ । अ॒र्ध॒ये॒यम् । इति॑ । 22

TS 6.3.4.5

अ॒ग्नि॒ष्ठामि॒त्यग्नि॑ - स्था॒म् । तस्य॑ । अ॒ग्नि॑म् । आ॒ह॒व॒नीये॒नेत्या॑ - ह॒व॒नीये॑न । स॒मि॒ति॑ । मि॒नु॒यात् । तेज॑सा । ए॒व । ए॒न॒म् । दे॒वता॑भिः । इ॒न्द्रि॒येण॑ । स॒मि॒ति॑ । अ॒र्ध॒य॒ति॑ । ब्र॒ह्म॒व॒नि॒मि॒ति॑ ब्र॒ह्म - व॒नि॑म् । त्वा॒ । क्ष॒त्र॒व॒नि॒मि॒ति॑ क्ष॒त्र॒व॒नि॑म् । इति॑ । आ॒ह॒ । य॒था॒य॒जु॒रिति॑ य॒था॒-य॒जुः । ए॒व । ए॒तत् । प॒रीति॑ । व॒य॒य॒ति॑ । ऊ॒र्क् । वै । र॒श्ना॒ । य॒ज॑मानेन । यू॒पः । सं॒मि॒त॒ इति॑ सं-मि॒तः । य॒ज॑मानम् । ए॒व । ऊ॒र्जा॑ । स॒मि॒ति॑ । अ॒र्ध॒य॒ति॑ । ना॒भि॒दु॒घ्न इति॑ नाभि - दु॒घ्ने । प॒रीति॑ । व॒य॒य॒ति॑ । ना॒भि॒दु॒घ्न इति॑ नाभि - दु॒घ्ने । ए॒व । अ॒स्मै । ऊ॒र्ज॑म् । दु॒धा॒ति॑ । तस्मा॑त् । ना॒भि॒दु॒घ्न इति॑ नाभि - दु॒घ्ने । ऊ॒र्जा॑ । भु॒ञ्ज॒ते॒ । यम् । का॒म॒येत॑ । ऊ॒र्जा॑ । ए॒न॒म् । 23

TS 6.3.4.6

वी॒ति॑ । अ॒र्ध॒ये॒यम् । इति॑ । ऊ॒र्ध्वा॒म् । वा॒ । तस्य॑ । अ॒वा॒चीम् । वा॒ । अ॒वेति॑ । ऊ॒हे॒त् । ऊ॒र्जा॑ । ए॒व । ए॒न॒म् । वी॒ति॑ । अ॒र्ध॒य॒ति॑ । य॒दि॑ । का॒म॒येत॑ । व॒र॒षु॒कः । प॒र्जन्यः॑ । स्या॒त् । इति॑ । अ॒वा॒चीम् । अ॒वेति॑ । ऊ॒हे॒त् । वृ॒ष्टि॑म् । ए॒व । नी॒ति॑ । य॒च्छ॒ति॑ । य॒दि॑ । का॒म॒येत॑ । अ॒व॒र॒षु॒कः । स्या॒त् । इति॑ । ऊ॒र्ध्वा॒म् । उ॒दि॒ति॑ । ऊ॒हे॒त् । वृ॒ष्टि॑म् । ए॒व । उ॒दि॒ति॑ । य॒च्छ॒ति॑ । पि॒तृ॒णाम् । नि॒खा॒त॒मि॒ति॑ नि - खा॒त॒म् । म॒नु॒ष्या॑णाम् । ऊ॒र्ध्व॑म् । नि॒खा॒ता॒दि॒ति॑ नि - खा॒ता॒त् । एति॑ । र॒श्ना॒याः॑ । ओष॑धीनाम् । र॒श्ना॒ । वि॒श्वे॑षां । 24

TS 6.3.4.7

दे॒वाना॑म् । ऊ॒र्ध्व॑म् । र॒श्ना॒याः॑ । एति॑ । च॒षा॒ला॑त् । इन्द्र॑स्य । च॒षा॒ल॑म् । सा॒द्ध्या॑ना॑म्

। अतिरिक्तमित्यति - रिक्तम् । सः । वै । एषः । सर्वदेवत्यं इति सर्व-देवत्यः । यत् । यूपः । यत् । यूपम् । मिनोति । सर्वाः । एव । देवताः । प्रीणाति । यज्ञेन । वै । देवाः । सुवर्गमिति सुवः-गम् । लोकम् । आयुन् । ते । अमन्यन्त । मनुष्याः । नः । अन्वाभविष्यन्तीत्यनु-आभविष्यन्ति । इति । ते । यूपेन । योपयित्वा । सुवर्गमिति सुवः-गम् । लोकम् । आयुन् । तम् । ऋषयः । यूपेन । एव । अनु । प्रेति । अजानन् । तत् । यूपस्य । यूपत्वमिति यूप- त्वम् । 25

TS 6.3.4.8

यत् । यूपम् । मिनोति । सुवर्गस्येति सुवः - गस्य । लोकस्य । प्रज्ञात्या इति प्र - ज्ञात्यै । पुरस्तात् । मिनोति । पुरस्तात् । हि । यज्ञस्य । प्रज्ञायत् इति प्र - ज्ञायते । अप्रज्ञातमित्यप्र - ज्ञातम् । हि । तत् । यत् । अतिपन्न इत्यति - पन्ने । आहुः । इदम् । कार्यम् । आसीत् । इति । साद्ध्याः । वै । देवाः । यज्ञम् । अतीति । अमन्यन्त । तान् । यज्ञः । न । अस्पृशत् । तान् । यत् । यज्ञस्य । अतिरिक्तमित्यति - रिक्तम् । आसीत् । तत् । अस्पृशत् । अतिरिक्तमित्यति - रिक्तम् । वै । एतत् । यज्ञस्य । यत् । अग्नौ । अग्निम् । मथित्वा । प्रहरतीति प्र - हरति । अतिरिक्तमित्यति - रिक्तम् । एतत् । 26

TS 6.3.4.9

यूपस्य । यत् । ऊर्ध्वम् । चषालात् । तेषाम् । तत् । भागधेयमिति भाग - धेयम् । तान् । एव । तेन । प्रीणाति । देवाः । वै । सस्थित इति सं-स्थिते । सोमै । प्रेति । सुचः । अहरन् । प्रेति । यूपम् । ते । अमन्यन्त । यज्ञवेशसमिति यज्ञ - वेशसम् । वै । इदम् । कुर्मः । इति । ते । प्रस्तरमिति प्र - स्तरम् । सुचाम् । निष्क्रयणमिति निः - क्रयणम् । अपश्यन् । स्वरम् । यूपस्य । सस्थित इति सं - स्थिते । सोमै । प्रेति । प्रस्तरमिति प्र-स्तरम् । हरति । जुहोति । स्वरम् । अयंश्वेशसायेत्ययंश्च-वेशसाय ॥ 27

(दधाति - प्रत्यृ - चा - समर्द्धयेयमित्यू - जैनं - विश्वेषां - यूपत्व - मतिरिक्तमेतद् - द्विचत्वारिंशच्च)
(A4)

TS 6.3.5.1

सा॒द्ध्याः । वै । दे॒वाः । अ॒स्मिन् । लो॒के । आ॒सन् । न । अ॒न्यत् । किम् । च॒न ।
मि॒षत् । ते । अ॒ग्निम् । ए॒व । अ॒ग्नये॑ । मे॒धाय॑ । ए॒ति । अ॒ल॒भन्त॑ । न । हि । अ॒न्यत् ।
। आ॒ल॒भ्ये॒त्या॑-ल॒भ्यम् । अ॒वि॒न्दन् । ततः॑ । वै । इ॒माः । प्र॒जा इति॑ प्र - जाः । प्रेति॑
। अ॒जा॒यन्त॑ । यत् । अ॒ग्नौ । अ॒ग्निम् । म॒थित्वा॑ । प्र॒हर॒तीति॑ प्र - हर॑ति । प्र॒जाना॑मिति॑
प्र - जाना॑म् । प्र॒जन॑नायेति॑ प्र-जन॑नाय । रु॒द्रः । वै । ए॒षः । यत् । अ॒ग्निः । यज॑मानः
। प॒शुः । यत् । प॒शुम् । आ॒ल॒भ्ये॒त्या॑ - ल॒भ्यम् । अ॒ग्निम् । म॒न्थेत् । रु॒द्राय॑ । यज॑मानम् । 28

TS 6.3.5.2

अपीति॑ । दु॒द्ध्यात् । प्र॒मायु॑क॒ इति॑ प्र-मायु॑कः । स्यात् । अथो॑ इति॑ । खलु॑ । आ॒हुः ।
अ॒ग्निः । सर्वाः॑ । दे॒वताः॑ । ह॒विः । ए॒तत् । यत् । प॒शुः । इति॑ । यत् । प॒शुम् ।
आ॒ल॒भ्ये॒त्या॑-ल॒भ्यम् । अ॒ग्निम् । म॒न्थति॑ । ह॒व्याय॑ । ए॒व । आस॑न्नायेत्या-स॒न्नाय॑ । सर्वाः॑
। दे॒वताः॑ । ज॒नय॑ति । उ॒पाकृ॑त्येत्यु॒प - आ॒कृत्य॑ । ए॒व । म॒न्थ्यः । तत् । न । इ॒व ।
आ॒ल॒ब्ध॑मित्या - ल॒ब्धम् । न । इ॒व । आ॒ल॒ब्ध॑मित्यना॑ - ल॒ब्धम् । अ॒ग्नेः । ज॒नित्र॑म् । अ॒सि ।
इति॑ । आ॒ह । अ॒ग्नेः । हि । ए॒तत् । ज॒नित्र॑म् । वृष॑णौ । स्थः । इति॑ । आ॒ह । वृष॑णौ । 29

TS 6.3.5.3

हि । ए॒तौ । उ॒र्वशी॑ । अ॒सि । आ॒युः । अ॒सि । इति॑ । आ॒ह । मि॒थुन॑त्वायेति॑ मिथुन -
त्वाय॑ । घृ॒तेन॑ । अ॒क्ते इति॑ । वृष॑णम् । दु॒धा॒थाम् । इति॑ । आ॒ह । वृष॑णम् । हि । ए॒ते
इति॑ । दधा॑ते इति॑ । ये इति॑ । अ॒ग्निम् । गा॒य॒त्रम् । छन्दः॑ । अनु॑ । प्रेति॑ । जा॒यस्व॑ ।
इति॑ । आ॒ह । छन्दो॑भिरिति॑ छन्दः॑ - भिः । ए॒व । ए॒नम् । प्रेति॑ । ज॒नय॑ति । अ॒ग्नये॑ ।

मथ्यमा॑नाय । अ॒न्विति॑ । ब्रू॒हि । इति॑ । आ॒ह । सा॒वित्री॑म् । ऋ॒चम् । अ॒न्विति॑ । आ॒ह । स॒वितृ॑प्रसूत इति॑ स॒वितृ॑-प्रसूतः । ए॒व । ए॒नम् । म॒न्थति॑ । जा॒ताय॑ । अ॒न्विति॑ । ब्रू॒हि । 30

TS 6.3.5.4

प्र॒ह्रिय॑मा॒णायेति॑ प्र - ह्रिय॑मा॒णाय॑ । अ॒न्विति॑ । ब्रू॒हि । इति॑ । आ॒ह । का॒ण्डेका॑ण्ड इति॑ का॒ण्डे - का॒ण्डे । ए॒व । ए॒नम् । क्रि॒यमा॑णे । स॒मिति॑ । अ॒र्ध्वय॑ति । गा॒यत्रीः । सर्वाः॑ । अ॒न्विति॑ । आ॒ह । गा॒यत्र॑छन्दा इति॑ गा॒यत्र॑-छन्दाः । वै । अ॒ग्निः । स्वेन॑ । ए॒व । ए॒नम् । छ॒न्दसा॑ । स॒मिति॑ । अ॒र्ध्वय॑ति । अ॒ग्निः । पु॒रा । भ॒वन्ति॑ । अ॒ग्निम् । म॒थित्वा॑ । प्रेति॑ । ह॒रति॑ । तौ । सु॒भ॒वं॒न्ता॒विति॑ सं - भ॒वन्तौ॑ । य॒ज॒मान॑म् । अ॒भि । स॒मिति॑ । भ॒वतुः॑ । भ॒व॒तम् । नः॑ । स॒म॒नसा॑वि॒ति स - म॒न॒सौ । इति॑ । आ॒ह । शा॒न्त्यै॑ । प्र॒हृत्येति॑ प्र-हृत्य॑ । जु॒होति॑ । जा॒ताय॑ । ए॒व । अ॒स्मै । अ॒न्नम् । अ॒पीति॑ ( ) । दु॒धाति॑ । आ॒ज्येन॑ । जु॒होति॑ । ए॒तत् । वै । अ॒ग्नेः । प्रि॒यम् । धा॒मं । यत् । आ॒ज्यम् । प्रि॒येण॑ । ए॒व । ए॒नम् । धा॒म्ना॑ । स॒मिति॑ । अ॒र्ध्वय॑ति । अ॒थो इति॑ । तेज॑सा ॥ 31

(यज॑मान-माह॒ वृष॑णौ-जा॒तायानु॑ ब्रू॒ह्या-प्य॑ -ष्टाद॑श च) (A5)

TS 6.3.6.1

इ॒षे । त्वा॑ । इति॑ । ब्रू॒हिः । एति॑ । दु॒त्ते । इ॒च्छते॑ । इ॒व । हि॑ । ए॒षः । यः । य॒ज॒ते । उ॒प॒वीरि॑त्युप - वीः । अ॒सि । इति॑ । आ॒ह । उ॒पेति॑ । हि॑ । ए॒नान् । आ॒क॒रोती॑त्या॑ - क॒रोति॑ । उ॒पो इति॑ । दे॒वान् । दै॒वीः । वि॒शः । प्रेति॑ । अ॒गुः । इति॑ । आ॒ह । दै॒वीः । हि॑ । ए॒ताः । वि॒शः । सु॒तीः । दे॒वान् । उ॒प॒य॒न्तीत्यु॑प - य॒न्ति॑ । व॒ह्नीः । उ॒शि॒जः । इति॑ । आ॒ह । ऋ॒त्वि॒जः । वै । व॒ह्नयः॑ । उ॒शि॒जः । तस्मा॑त् । ए॒वम् । आ॒ह । बृ॒ह॒स्प॒ते । धा॒रय॑ । व॒सूनि॑ । इति॑ । 32

TS 6.3.6.2

आ॒ह । ब्र॒ह्म । वै । दे॒वाना॑म् । बृ॒हस्प॑तिः । ब्र॒ह्मणा॑ । ए॒व । अ॒स्मै । प॒शून् । अ॒वेति॑ । रु॒न्ध्रे । ह॒व्या । ते । स्व॒दन्ता॑म् । इति॑ । आ॒ह । स्व॒दय॑ति । ए॒व । ए॒नान् । दे॒वं । त्व॒ष्टः । वसु॑ । रु॒ण्व । इति॑ । आ॒ह । त्व॒ष्टा । वै । प॒शूना॑म् । मि॒थुना॑नाम् । रू॒पकृ॑दिति॑ रूप - कृत् । रू॒पम् । ए॒व । प॒शुषु॑ । दु॒धाति॑ । रे॒वतीः॑ । रम॑द्धम् । इति॑ । आ॒ह । प॒शवः॑ । वै । रे॒वतीः॑ । प॒शून् । ए॒व । अ॒स्मै । रम॑यति । दे॒वस्य॑ । त्वा । स॒वितुः॑ । प॒सव॑ इति॑ प्र - स॒वे । इति॑ । 33

TS 6.3.6.3

र॒शना॑म् । एति॑ । दु॒त्ते । प्रसू॑त्या इति॑ प्र - सू॒त्यै । अ॒श्विनोः॑ । बा॒हुभ्या॑मिति॑ बा॒हु-भ्या॑म् । इति॑ । आ॒ह । अ॒श्विनौ॑ । हि । दे॒वाना॑म् । अ॒द्भ्य॑ इति॑ । आ॒स्ताम् । पू॒ष्णः । ह॒स्ता॑भ्याम् । इति॑ । आ॒ह । य॒त्यै । ऋ॒तस्य॑ । त्वा । दे॒वह॒विरि॑ति॑ दे॒व - ह॒विः । पा॒शेन॑ । एति॑ । र॒भे । इति॑ । आ॒ह । स॒त्यम् । वै । ऋ॒तम् । स॒त्येन॑ । ए॒व । ए॒नम् । ऋ॒तेन॑ । एति॑ । र॒भते॑ । अ॒क्षणा॑ । प॒रीति॑ । ह॒रति॑ । व॒द्भ्य॑म् । हि । प्र॒त्यञ्च॑म् । प्र॒तिमु॒ञ्चन्ती॑ति॑ प्रति - मु॒ञ्चन्ति॑ । व्यावृ॑त्त्या इति॑ वि - आ॒वृत्त्यै॑ । ध॒र॒ष॑ । मा॒नुषा॑न् । इति॑ । नी॒ति॑ । यु॒नक्ति॑ । धृ॒त्यै । अ॒द्भ्य॑ इत्य॑त् - भ्यः । 34

TS 6.3.6.4

त्वा । ओष॑धीभ्य॒ इत्योष॑धि - भ्यः । प्रेति॑ । उ॒क्षामि॑ । इति॑ । आ॒ह । अ॒द्भ्य॑ इत्य॑त् - भ्यः । हि । ए॒षः । ओष॑धीभ्य॒ इत्योष॑धि - भ्यः । स॒भंव॑तीति॑ सं - भ॒वति॑ । यत् । प॒शुः । अ॒पाम् । पे॒रुः । अ॒सि॑ । इति॑ । आ॒ह । ए॒षः । हि । अ॒पाम् । पा॒ता । यः । मे॒धाय॑ । आ॒र॒भ्यत॑ इत्य॑-र॒भ्यते॑ । स्वा॒त्तम् । चि॒त् । स॒दे॒वमि॑ति॑ स - दे॒वम् । ह॒व्यम् । आपः॑ । दे॒वीः । स्व॒द॑त । ए॒नम् । इति॑ । आ॒ह । स्व॒दय॑ति । ए॒व । ए॒नम् । उ॒परि॑ष्ठात् । प्रेति॑ । उ॒क्षति॑ । उ॒परि॑ष्ठात् । ए॒व । ए॒नम् । मे॒द्भ्य॑म् । क॒रोति॑ । पा॒यय॑ति । अ॒न्तर॑तः । ए॒व । ए॒नम् ( ) । मे॒द्भ्य॑म् । क॒रोति॑ । अ॒धस्ता॑त् । उ॒पेति॑ । उ॒क्षति॑ । स॒र्वतः॑ । ए॒व । ए॒नम् । मे॒द्भ्य॑म् । क॒रोति॑ ॥ 35

(वसूनीति-प्रसव इत्य॒द्भ्यो-ऽन्तर॑त ए॒वैनं॑ - दश॑ च) (A6)

TS 6.3.7.1

अ॒ग्निना॑ । वै । हो॒त्रा॑ । दे॒वाः । अ॒सुरा॑न् । अ॒भीति॑ । अ॒भ॒व॒न् । अ॒ग्र॒यै । स॒मि॒द्ध॒य॒मा॒ना॒येति॑
सं - इ॒द्ध॒य॒मा॒ना॒य । अ॒न्वि॒ति॑ । ब्रू॒हि । इति॑ । आ॒ह । भ्रातृ॑व्याभिभूत्या इति भ्रातृ॑व्य-अ॒भिभू॒त्यै
। स॒प्तद॒शेति॑ स॒प्त - द॒श । स॒मि॒धे॒नी॒रिति॑ सां - इ॒धे॒नीः । अ॒न्वि॒ति॑ । आ॒ह । स॒प्तद॒श इति॑ स॒प्त
- द॒शः । प्र॒जाप॑तिरिति प्र॒जा - प॒तिः । प्र॒जाप॑तेरिति प्र॒जा - प॒तेः । आ॒प्त्यै । स॒प्तद॒शेति॑ स॒प्त
- द॒श । अ॒न्वि॒ति॑ । आ॒ह । द्वा॒द॒श । मा॒साः । प॒ञ्च । ऋ॒त॒वः । सः । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं
- व॒त्स॒रः । स॒व॒त्स॒रमि॑ति सं - व॒त्स॒रम् । प्र॒जा इति॑ प्र - जाः । अ॒नु । प्रेति॑ । जा॒य॒न्ते ।
प्र॒जाना॑मिति प्र-जाना॑म् । प्र॒जन॑नायेति प्र-जन॑नाय । दे॒वाः । वै । स॒मि॒धे॒नी॒रिति॑ सां-इ॒धे॒नीः ।
अ॒नू॒च्ये॒त्यनु॑ - उ॒च्यं । य॒ज्ञम् । न । अ॒न्वि॒ति॑ । अ॒प॒श्य॒न् । सः । प्र॒जाप॑तिरिति प्र॒जा-प॒तिः
। तू॒ष्णीम् । आ॒घा॒रमि॒त्या॑-घा॒रम् । 36

TS 6.3.7.2

एति॑ । अ॒घा॒र॒य॒त् । त॒तः । वै । दे॒वाः । य॒ज्ञम् । अ॒न्वि॒ति॑ । अ॒प॒श्य॒न् । यत् । तू॒ष्णीम् ।
आ॒घा॒रमि॒त्या॑ - घा॒रम् । आ॒घा॒र॒य॒ती॒त्या॑ - घा॒रय॑ति । य॒ज्ञस्य॑ । अ॒नु॒ख्या॒त्या इत्यनु॑ - ख्या॒त्यै ।
अ॒सुरे॑षु । वै । य॒ज्ञः । आ॒सी॒त् । तम् । दे॒वाः । तू॒ष्णी॒हो॒मेनेति॑ तू॒ष्णीम्-हो॒मेन॑ । अ॒वृ॒ञ्च॒त्
। यत् । तू॒ष्णीम् । आ॒घा॒रमि॒त्या॑ - घा॒रम् । आ॒घा॒र॒य॒ती॒त्या॑ - घा॒रय॑ति । भ्रातृ॑व्यस्य । ए॒व
। तत् । य॒ज्ञम् । वृ॒द्धे । प॒रि॒धी॒निति॑ परि - धीन् । स॒मि॒ति॑ । मा॒र्ष्टि॑ । पु॒नाति॑ । ए॒व ।
ए॒नान् । त्रि॒स्त्रि॒रिति॑ त्रिः - त्रिः । स॒मि॒ति॑ । मा॒र्ष्टि॑ । त्र्या॑वृ॒दिति॑ त्रि - आ॒वृ॒त् । हि । य॒ज्ञः
। अथो॑ इति॑ । रक्ष॑साम् । अ॒प॒ह॒त्या इत्यप॑ - ह॒त्यै । द्वा॒द॒श । स॒मि॒ति॑ । प॒द्य॒न्ते । द्वा॒द॒श । 37

TS 6.3.7.3

मा॒साः । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं-व॒त्स॒रः । स॒व॒त्स॒रमि॑ति सं-व॒त्स॒रम् । ए॒व । प्री॒णा॒ति । अथो॑ इति॑
। स॒व॒त्स॒रमि॑ति सं - व॒त्स॒रम् । ए॒व । अ॒स्मै । उ॒पेति॑ । दु॒धा॒ति । सु॒व॒र्ग॒स्येति॑ सु॒वः - ग॒स्य

। लो॒कस्य॑ । सम॑ष्ट्या इति॒ सं - अ॒ष्ट्यै । शिरः॑ । वै । ए॒तत् । य॒ज्ञस्य॑ । यत् । आ॒घार॑ इत्या॑
- घा॒रः । अ॒ग्निः । सर्वाः॑ । दे॒वताः॑ । यत् । आ॒घार॑मित्या॑-घा॒रम् । आ॒घार॑यतीत्या॑-घा॒रय॑ति
। शी॒रू॒षतः॑ । ए॒व । य॒ज्ञस्य॑ । यज॑मानः । सर्वाः॑ । दे॒वताः॑ । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । शिरः॑ । वै
। ए॒तत् । य॒ज्ञस्य॑ । यत् । आ॒घार॑ इत्या॑ - घा॒रः । आ॒त्मा । प॒शुः । आ॒घार॑मित्या॑ - घा॒रम्
। आ॒घार्ये॑त्या॑ - घा॒र्य । प॒शुम् । समि॑ति । अ॒नक्ति॑ । आ॒त्मन् । ए॒व । य॒ज्ञस्य॑ । 38

TS 6.3.7.4

शिरः॑ । प्रती॑ति । द॒धा॒ति । समि॑ति । ते । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः । वा॒युना॑ । ग॒च्छता॑म्
। इति॑ । आ॒ह । वा॒युदे॒वत्य॑ इति॑ वा॒यु-दे॒वत्यः॑ । वै । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः । वा॒यौ । ए॒व
। अ॒स्य । प्रा॒णमि॑ति प्र - अ॒नम् । जु॒होति॑ । समि॑ति । यज॑त्रैः । अ॒ङ्गानि॑ । समि॑ति ।
य॒ज्ञप॑तिरिति॑ य॒ज्ञ - प॒तिः । आ॒शिषे॑त्या॑ - शि॒षा । इति॑ । आ॒ह । य॒ज्ञप॑तिमिति॑ य॒ज्ञ - प॒तिम्
। ए॒व । अ॒स्य । आ॒शिष॑मित्या॑-शि॒षम् । ग॒म॒यति॑ । वि॒श्वरू॑प इति॑ वि॒श्व - रू॒पः । वै ।
त्वा॒ष्ट्रः । उ॒परि॑ष्ठात् । प॒शुम् । अ॒भीति॑ । अ॒वमी॑त् । तस्मा॑त् । उ॒परि॑ष्ठात् । प॒शोः । न ।
अ॒वेति॑ । द्यन्ति॑ । यत् । उ॒परि॑ष्ठात् । प॒शुम् । स॒म॒न॒क्तीति॑ सं - अ॒नक्ति॑ । मे॒द्व्यम् । ए॒व । 39

TS 6.3.7.5

ए॒नम् । क॒रोति॑ । ऋ॒त्विजः॑ । वृ॒णीते॑ । छ॒न्दा॑ंसि । ए॒व । वृ॒णीते॑ । स॒प्त । वृ॒णीते॑ । स॒प्त
। ग्रा॒म्याः । प॒शवः॑ । स॒प्त । आ॒र॒ण्याः । स॒प्त । छ॒न्दा॑ंसि । उ॒भय॑स्य । अ॒वरु॑द्ध्या इत्य॑व
- रु॒द्ध्यै । ए॒का॒दश॑ । प्र॒या॒जानि॑ति प्र - या॒जान् । य॒जति॑ । द॒श । वै । प॒शोः । प्रा॒णा इति॑
प्र-अ॒नाः । आ॒त्मा । ए॒का॒दशः॑ । या॒वान् । ए॒व । प॒शुः । तम् । प्रे॑ति । य॒जति॑ । व॒पाम्
। ए॒कः । परी॑ति । श॒ये । आ॒त्मा । ए॒व । आ॒त्मान॑म् । परी॑ति । श॒ये । व॒ज्रः । वै ।
स्व॒धि॒तिरिति॑ स्व - धि॒तिः । व॒ज्रः । यूप॑श॒कल॑ इति॑ यूप - श॒कलः॑ । घृ॒तम् । ख॒लु । वै ( )
। दे॒वाः । व॒ज्रम् । कृ॒त्वा । सोम॑म् । अ॒घ्नन् । घृ॒तेन॑ । अ॒क्तौ । प॒शुम् । त्रा॒येथा॑म् । इति॑
। आ॒ह । व॒ज्रेण॑ । ए॒व । ए॒नम् । व॒शे । कृ॒त्वा । ए॒ति । ल॒भ॒ते ॥ 40

(आ॒घा॒रं - प॒द्यन्ते॒ द्वा॒द॒शा - ऽऽ॒त्मन्ने॒व य॒ज्ञस्य॒ - मे॒ध्यमे॒व - खलु॒ वा - अ॒ष्टाद॑श च) (A7)

TS 6.3.8.1

पर्य॒ग्रीति॑ परि॒ - अ॒ग्नि॒ । क॒रो॒ति॒ । स॒र्वहु॑तमि॒ति॑ स॒र्व-हु॑तम् । ए॒व । ए॒नम् । क॒रो॒ति॒ । अ॒स्क॑न्दाय । अ॒स्क॑न्नम् । हि । तत् । यत् । हु॒तस्य॑ । स्क॒न्दति॑ । त्रिः । पर्य॒ग्रीति॑ परि॒ - अ॒ग्नि॒ । क॒रो॒ति॒ । त्र्या॒वृ॒दिति॑ त्रि - आ॒वृ॒त् । हि । य॒ज्ञः । अथो॑ इति॑ । रक्ष॑साम् । अप॑हत्या॒ इत्य॑प - ह॒त्यै । ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒न॒ इति॑ ब्र॒ह्म-वा॒दि॒नः । व॒द॒न्ति॒ । अ॒न्वा॒र॒भ्य॒ इत्य॑नु - आ॒र॒भ्यः । प॒शू(३)ः । न । अ॒न्वा॒र॒भ्या(३) इत्य॑नु - आ॒र॒भ्या(३)ः । इति॑ । मृ॒त्य॒वै । वै । ए॒षः । नी॒य॒ते॒ । यत् । प॒शुः । तम् । यत् । अ॒न्वा॒र॒भे॒तेत्य॑नु-आ॒र॒भे॒त । प्र॒मा॒यु॒क॒ इति॑ प्र-मा॒यु॒कः । य॒ज॑मानः । स्या॒त् । अथो॑ इति॑ । खलु॑ । आ॒हुः । सु॒व॒र्गा॒येति॑ सु॒वः - गा॒य॑ । वै । ए॒षः । लो॒काय॑ । नी॒य॒ते॒ । यत् । 41

TS 6.3.8.2

प॒शुः । इति॑ । यत् । न । अ॒न्वा॒र॒भे॒तेत्य॑नु - आ॒र॒भे॒त । सु॒व॒र्गा॒दि॒ति॑ सु॒वः - गा॒त् । लो॒कात् । य॒ज॑मानः । ही॒ये॒त् । व॒पा॒श्र॒प॑णी॒भ्या॒मि॒ति॑ व॒पा - श्र॒प॑णी॒भ्याम् । अ॒न्वा॒र॒भ॒त् इत्य॑नु - आ॒र॒भ॒ते । तत् । न । इ॒व । अ॒न्वा॒र॒ब्ध॒मि॒त्य॑नु-आ॒र॒ब्धम् । न । इ॒व । अ॒न॒न्वा॒र॒ब्ध॒मि॒त्य॑न॒नु-आ॒र॒ब्धम् । उ॒प॑ । प्रे॒ति॑ । इ॒ष्य॒ । हो॒तुः । ह॒व्या । दे॒वे॒भ्यः । इति॑ । आ॒हु॒ । इ॒षि॒तम् । हि । क॒र्म । क्रि॒य॒ते॒ । रे॒व॑तीः । य॒ज्ञ॒प॒ति॒मि॒ति॑ य॒ज्ञ - प॒ति॒म् । प्रि॒य॒धे॒ति॑ प्रि॒य - धा । ए॒ति॑ । वि॒श॒त् । इति॑ । आ॒हु॒ । य॒था॒य॒जु॒रिति॑ य॒था - य॒जुः । ए॒व । ए॒तत् । अ॒ग्नि॒ना॑ । पु॒र॒स्ता॑त् । ए॒ति॑ । रक्ष॑साम् । अप॑हत्या॒ इत्य॑प - ह॒त्यै । पृ॒थि॒व्याः । स॒प॒ृच॑ इति॑ सं - पृ॒चः । पा॒हि॒ । इति॑ । ब॒रू॒हिः । 42

TS 6.3.8.3

उ॒पे॒ति॑ । अ॒स्य॒ति॒ । अ॒स्क॑न्दाय । अ॒स्क॑न्नम् । हि । तत् । यत् । ब॒रू॒हि॒षि॑ । स्क॒न्दति॑ । अथो॑ इति॑ । ब॒रू॒हि॒ष॒द॒मि॒ति॑ ब॒रू॒हि - स॒द॑म् । ए॒व । ए॒नम् । क॒रो॒ति॒ । प॒रा॒ङ् । ए॒ति॑ । व॒र्त॑ते

। अद्भ्युः । पशोः । सृज्जुप्यमानादिति सं - ज्ञुप्यमानात् । पशुभ्य इति पशु - भ्यः । एव । तत् । नीति । हुते । आत्मनः । अनोव्रस्कायेत्यनो-व्रस्काय । गच्छति । श्रियम् । प्रेति । पशून् । आमोति । यः । एवम् । वेद । पश्चाल्लोकेति पश्चात् - लोका । वै । एषा । प्राची । उदानीयत् इत्युत् - आनीयते । यत् । पत्नी । नमः । ते । आतानेत्या - तान् । इति । आह । आदित्यस्य । वै । रुमयः । 43

TS 6.3.8.4

आताना इत्या - तानाः । तेभ्यः । एव । नमः । करोति । अनर्वा । प्रेति । इहि । इति । आह । भ्रातृव्यः । वै । अर्वा । भ्रातृव्यापनुत्या इति भ्रातृव्य - अपनुत्यै । घृतस्य । कुल्याम् । अन्विति । सह । प्रजयेति प्र - जया । सह । रायः । पोषेण । इति । आह । आशिषमित्या - शिषम् । एव । एताम् । एति । शास्ते । आपः । देवीः । शुद्धायुव इति शुद्ध - युवः । इति । आह । यथायजुरिति यथा - यजुः । एव । एतत् ॥ 44

(लोकाय नीयते यद् - ब्रही - रुमयः - सप्तत्रिंशच्च) (A8)

TS 6.3.9.1

पशोः । वै । आलब्धस्येत्या - लब्धस्य । प्राणानिति प्र - अनान् । शुक् । ऋच्छति । वाक् । ते । एति । प्यायताम् । प्राण इति प्र - अनः । ते । एति । प्यायताम् । इति । आह । प्राणेभ्य इति प्र - अनेभ्यः । एव । अस्य । शुचम् । शमयति । सा । प्राणेभ्य इति प्र - अनेभ्यः । अधीति । पृथिवीम् । शुक् । प्रेति । विशति । शम् । अहोभ्यामित्यहः - भ्याम् । इति । नीति । नयति । अहोरात्राभ्यामित्यहः-रात्राभ्याम् । एव । पृथिव्यै । शुचम् । शमयति । ओषधे । त्रायस्व । एनम् । स्वधित इति स्व - धिते । मा । एनम् । हिंसीः । इति । आह । वज्रः । वै । स्वधितिरिति स्व - धितिः । 45

TS 6.3.9.2

शान्त्यै । पार्श्वतः । एति । छयति । मद्ध्यतः । हि । मनुष्याः । आच्छयन्तीत्याँ-छयन्ति । तिरश्चीनम् । एति । छयति । अनूचीनम् । हि । मनुष्याः । आच्छयन्तीत्याँ - छयन्ति । व्यावृत्त्या इति वि - आवृत्त्यै । रक्षसाम् । भागः । असि । इति । स्थविमतः । बरुहिः । अत्त्वा । अपेति । अस्यति । अस्ना । एव । रक्षांसि । निरवदयत इति निः - अवदयते । इदम् । अहम् । रक्षः । अधमम् । तमः । नयामि । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । च । वयम् । द्विष्मः । इति । आह । द्वौ । वाव । पुरुषौ । यम् । च । एव । 46

TS 6.3.9.3

द्वेष्टि । यः । च । एनम् । द्वेष्टि । तौ । उभौ । अधमम् । तमः । नयति । इषे । त्वा । इति । वपाम् । उदिति । खिदति । इच्छते । इव । हि । एषः । यः । यजते । यत् । उपतृन्धादित्युप - तृन्धात् । रुद्रः । अस्य । पशून् । घातुकः । स्यात् । यत् । न । उपतृन्धादित्युप - तृन्धात् । अयता । स्यात् । अन्यया । उपतृणत्तीत्युप - तृणत्ति । अन्यया । न । धृत्यै । घृतेन । द्यावापृथिवी इति द्यावा-पृथिवी । प्रेति । ऊर्णाथाम् । इति । आह । द्यावापृथिवी इति द्यावा - पृथिवी । एव । रसेन । अनुक्ति । अच्छिन्नः । 47

TS 6.3.9.4

रायः । सुवीर इति सु - वीरः । इति । आह । यथायजुरिति यथा - यजुः । एव । एतत् । क्रूरम् । इव । वै । एतत् । करोति । यत् । वपाम् । उत्खिदतीत्युत् - खिदति । उरु । अन्तरिक्षम् । अन्विति । इहि । इति । आह । शान्त्यै । प्रेति । वै । एषः । अस्मात् । लोकात् । च्यवते । यः । पशुम् । मृत्यवै । नीयमानम् । अन्वारभत इत्यनु - आरभते । वपाश्रपणी इति वपा - श्रपणी । पुनः । अन्वारभत इत्यनु - आरभते । अस्मिन् । एव । लोके । प्रतीति । तिष्ठति । अग्निना । पुरस्तात् । एति । रक्षसाम् । अपहत्या इत्यप-हृत्यै । अथो इति । देवताः । एव । हव्येन । 48

TS 6.3.9.5

अन्विति॑ । ए॒ति॒ । न । अ॒न्त॒मम् । अ॒ङ्गा॒रम् । अ॒ती॒ति॑ । ह॒रेत् । यत् । अ॒न्त॒मम् । अ॒ङ्गा॒रम् ।
 । अ॒ति॒ह॒रे॒दि॒त्यं॑ति - ह॒रेत् । दे॒वताः॑ । अ॒ती॒ति॑ । म॒न्ये॒त् । वा॒यो इति॑ । वी॒ति॑ । इ॒हि ।
 स्तो॒काना॑म् । इति॑ । आ॒ह॒ । तस्मा॑त् । विभ॑क्ता इति॑ वि - भ॒क्ताः । स्तो॒काः । अवे॑ति॑ ।
 प॒द्यन्ते॑ । अ॒ग्रम् । वै । ए॒तत् । प॒शूना॑म् । यत् । व॒पा । अ॒ग्रम् । ओष॑धीनाम् । ब॒रु॒हिः ।
 अ॒ग्रेण॑ । ए॒व । अ॒ग्रम् । स॒मिति॑ । अ॒र्ध॒यति॑ । अथो॑ इति॑ । ओष॑धीषु । ए॒व । प॒शून् ।
 प्रती॑ति॑ । स्था॒प॒यति॑ । स्वाहा॑कृतीभ्य इति॑ स्वाहा॑कृति - भ्यः । प्रेति॑ । इ॒ष्य॒ । इति॑ । आ॒ह॒ । 49

TS 6.3.9.6

य॒ज्ञस्य॑ । स॒मि॒ष्ट्या॑ इति॑ सं-इ॒ष्ट्यै । प्रा॒णा॒पा॒नावि॑ति॑ प्राण-अ॒पा॒नौ । वै । ए॒तौ । प॒शूना॑म् ।
 यत् । पृ॒षदा॑ज्यमिति॑ पृषत् - आ॒ज्यम् । आ॒त्मा । व॒पा । पृ॒षदा॑ज्यमिति॑ पृषत् - आ॒ज्यम् ।
 । अ॒भि॒घार्ये॑त्यभि - घा॒र्य॑ । व॒पाम् । अ॒भी॒ति॑ । घा॒र॒यति॑ । आ॒त्मन् । ए॒व । प॒शूना॑म् ।
 प्रा॒णा॒पा॒नावि॑ति॑ प्राण - अ॒पा॒नौ । द॒धा॒ति॑ । स्वाहा॑ । ऊ॒र्ध्व॒न॒भ॒स॒मित्य॑ ऊ॒र्ध्व॒ - न॒भ॒स॒म् । मा॒रु॒तम् ।
 । गु॒च्छ॒तम् । इति॑ । आ॒ह॒ । ऊ॒र्ध्व॒न॒भा॒ इत्य॑ ऊ॒र्ध्व॒ - न॒भाः । ह॒ । स्म॒ । वै । मा॒रु॒तः ।
 दे॒वाना॑म् । व॒पा॒श्रप॑णी इति॑ वपा - श्रप॑णी । प्रेति॑ । ह॒र॒ति॑ । तेन॑ । ए॒व । ए॒ने॒ इति॑ । प्रेति॑ ।
 ह॒र॒ति॑ । वि॒षू॒ची॒ इति॑ । प्रेति॑ । ह॒र॒ति॑ । तस्मा॑त् । वि॒ष्व॒ञ्चौ । प्रा॒णा॒पा॒नावि॑ति॑ प्राण - अ॒पा॒नौ
 ॥ 50

(स्वधिति - श्रैवा - च्छिन्नो - हव्येने - प्येत्याह - षट्त्वारिंशच्च) (A9)

TS 6.3.10.1

प॒शुम् । आ॒ल॒भ्ये॒त्या॑ - ल॒भ्य॑ । पु॒रो॒डाश॑म् । नि॒रिति॑ । व॒प॒ति॑ । स॒मे॒ध॒मिति॑ स - मे॒ध॒म् । ए॒व ।
 । ए॒न॒म् । ए॒ति॑ । ल॒भ॒ते॑ । व॒प॒या॑ । प्र॒च॒र्ये॒ति॑ प्र-च॒र्य॑ । पु॒रो॒डाशे॑न । प्रेति॑ । च॒र॒ति॑ । ऊ॒र्क॑

। वै । पुरोडाशः । ऊर्जम् । एव । पशूनाम् । मुद्ध्यतः । दुधाति । अथो इति । पशोः ।
 एव । छिद्रम् । अपीति । दुधाति । पृषदाज्यस्येति पृषत् - आज्यस्य । उपहत्येत्युप - हत्यं
 । त्रिः । पृच्छति । शृतम् । हवी(3)ः । शमितः । इति । त्रिषत्या इति त्रि - सत्याः । हि
 । देवाः । यः । अशृतम् । शृतम् । आह । सः । एनसा । प्राणापानाविति प्राण - अपानौ
 । वै । एतौ । पशूनां । 51

TS 6.3.10.2

यत् । पृषदाज्यमिति पृषत् - आज्यम् । पशोः । खलु । वै । आलब्धस्येत्या - लब्धस्य
 । हृदयम् । आत्मा । अभि । समिति । एति । यत् । पृषदाज्येनेति पृषत् - आज्येन ।
 हृदयम् । अभिधारयतीत्यभि - धारयति । आत्मन् । एव । पशूनाम् । प्राणापानाविति प्राण
 - अपानौ । दुधाति । पशूनां । वै । देवाः । सुवर्गमिति सुवः - गम् । लोकम् । आयन्
 । ते । अमन्यन्त । मनुष्याः । नः । अन्वाभविष्यन्तीत्यनु-आभविष्यन्ति । इति । तस्यं ।
 शिरः । छित्त्वा । मेधम् । प्रेति । अक्षारयन् । सः । प्रक्षः । अभवत् । तत् । प्रक्षस्यं ।
 प्रक्षत्वमिति प्रक्ष - त्वम् । यत् । प्लक्षशाखेति प्लक्ष - शाखा । उत्तरबर्हिः । उत्तरबर्हिः ।
 भवति । समेधस्येति स - मेधस्य । एव । 52

TS 6.3.10.3

पशोः । अवेति । द्यति । पशुम् । वै । ह्रियमाणम् । रक्षांसि । अन्विति । सचन्ते । अन्तरा
 । यूपम् । च । आहवनीयमित्या - हवनीयम् । च । हरति । रक्षसाम् । अपहत्या इत्यप - हृत्यै
 । पशोः । वै । आलब्धस्येत्या - लब्धस्य । मनः । अपेति । क्रामति । मनोतायै । हविषः ।
 अवदीयमानस्येत्यव - दीयमानस्य । अन्विति । ब्रूहि । इति । आह । मनः । एव । अस्य ।
 अवेति । रुन्धे । एकादश । अवदानानीत्यव - दानानि । अवेति । द्यति । दश । वै । पशोः ।
 प्राणा इति प्र - अनाः । आत्मा । एकादशः । यावान् । एव । पशुः । तस्यं । अवेति । 53

TS 6.3.10.4

द्य॒ति । हृद॑यस्य । अ॒ग्ने । अवे॑ति । द्य॒ति । अथ॑ । जि॒ह्वायाः॑ । अथ॑ । वक्ष॑सः । यत् । वै । हृद॑येन । अ॒भिगच्छ॑तीत्य॑भि - गच्छ॑ति । तत् । जि॒ह्वया॑ । वद॑ति । यत् । जि॒ह्वया॑ । वद॑ति । तत् । उर॑सः । अ॒धि । निरि॑ति । वद॑ति । एतत् । वै । प॒शोः । य॒थापूर्व॑मिति॑ यथा - पूर्व॑म् । यस्य॑ । ए॒वम् । अ॒वदा॑येत्य॑व - दाय॑ । य॒थाका॑ममिति॑ यथा - का॑मम् । उत्त॑रेषामि॒त्युत् - त॒रेषाम् । अ॒वद्य॑तीत्य॑व - द्यति॑ । य॒थापूर्व॑मिति॑ यथा - पूर्व॑म् । ए॒व । अ॒स्य । प॒शोः । अव॑त्तम् । भ॒वति॑ । म॒द्ध्य॒तः । गु॒दस्य॑ । अवे॑ति । द्य॒ति । म॒द्ध्य॒तः । हि । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः । उत्त॑मस्येत्यु॒त् - त॒मस्य॑ । अवे॑ति । द्य॒ति । 54

TS 6.3.10.5

उत्त॑म इत्यु॒त् - त॒मः । हि । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः । यदि॑ । इत॑रम् । यदि॑ । इत॑रम् । उ॒भय॑म् । ए॒व । अजा॑मि । जाय॑मानः । वै । ब्रा॒ह्मणः । त्रि॒भिरिति॑ त्रि - भिः । ऋ॒णवे॑त्यृ॒ण - वा । जा॒यते॑ । ब्र॒ह्मच॑र्येणेति॑ ब्रह्म - च॑र्येण । ऋ॒षिभ्य॑ इत्यृ॒षि - भ्यः । य॒ज्ञेन॑ । दे॒वेभ्यः॑ । प्र॒जये॑ति प्र - जया॑ । पि॒तृभ्य॑ इति॑ पि॒तृ - भ्यः । ए॒षः । वै । अ॒नृणः । यः । पु॒त्री । यज्वा॑ । ब्र॒ह्मचा॑रिवासीति॑ ब्रह्मचारि - वा॒सी । तत् । अ॒वदानै॑रित्य॑व - दानैः॑ । ए॒व । अवे॑ति । दु॒यते॑ । तत् । अ॒वदाना॑नामि॒त्यव॑ - दाना॑नाम् । अ॒वदान॑त्वमि॒त्यव॑दान - त्वम् । दे॒वासुरा॑ इति॑ दे॒व - अ॒सुराः । सँय॑त्ता इति॑ सं - य॒त्ताः । आ॒सन् । ते । दे॒वाः । अ॒ग्निम् । अ॒ब्रुव॑न् । त्वया॑ । वी॒रेण॑ । अ॒सुरा॑न् । अ॒भीति॑ । भ॒वाम् । इति॑ । 55

TS 6.3.10.6

सः । अ॒ब्रवी॑त् । वर॑म् । वृ॒णै । प॒शोः । उ॒द्धार॑मित्यु॒त् - हार॑म् । उदि॑ति । ह॒रै । इति॑ । सः । ए॒तम् । उ॒द्धार॑मित्यु॒त् - हार॑म् । उदि॑ति । अ॒हर॑त् । दोः । पूर्वा॑र्धस्येति॑ पूर्व - अ॒र्धस्य॑ । गु॒दम् । म॒द्ध्य॒तः । श्रो॒णिम् । ज॒घना॑र्धस्येति॑ जघन-अ॒र्धस्य॑ । ततः॑ । दे॒वाः । अ॒भ॒वन् । परे॑ति । अ॒सुराः । यत् । त्र्य॒ङ्गाणा॑मिति॑ त्रि - अ॒ङ्गाना॑म् । स॒म॒वद्य॑तीति॑ सं - अ॒वद्य॑ति । भ्रात॑रव्याभिभूत्या॒ इति॑ भ्रात॑रव्य-अ॒भिभू॑त्यै । भव॑ति । आ॒त्मना॑ । परे॑ति । अ॒स्य ।

भ्रातृव्यः । भवति । अक्षण्या । अवेति । द्यति । तस्मात् । अक्षण्या । पशवः । अङ्गानि । प्रेति । हरन्ति । प्रतिष्ठित्या इति प्रति - स्थित्यै ॥ 56

(एतौ पशूनाः - समेधस्यैव - तस्याऽवौ - त्तमस्याव द्यती - ति - पञ्चचत्वारिंशच्च) (A10)

TS 6.3.11.1

मेदसा । सूचौ । प्रेति । ऊर्णोति । मेदोरूपा इति मेदः - रूपाः । वै । पशवः । रूपम् । एव । पशुषु । दुधाति । यूषन् । अवधायेत्यव-धाय । प्रेति । ऊर्णोति । रसः । वै । एषः । पशूनाम् । यत् । यूः । रसम् । एव । पशुषु । दुधाति । पार्श्वेन । वसाहोममिति वसा - होमम् । प्रेति । यौति । मद्ध्यम् । वै । एतत् । पशूनाम् । यत् । पार्श्वम् । रसः । एषः । पशूनाम् । यत् । वसा । यत् । पार्श्वेन । वसाहोममिति वसा - होमम् । प्रयौतीति प्र - यौति । मद्ध्यतः । एव । पशूनाम् । रसम् । दुधाति । घ्नन्ति । 57

TS 6.3.11.2

वै । एतत् । पशुम् । यत् । सृजुपयन्तीति सं - जूपयन्ति । ऐन्द्रः । खलु । वै । देवतया । प्राण इति प्र - अनः । ऐन्द्रः । अपान इत्यप - अनः । ऐन्द्रः । प्राण इति प्र - अनः । अङ्गेअङ्ग इत्यङ्गे - अङ्गे । नीति । देद्वयत् । इति । आह । प्राणापानाविति प्राण - अपानौ । एव । पशुषु । दुधाति । देव । त्वष्टः । भूरि । ते । सःसमिति सं-सम् । एतु । इति । आह । त्वाष्ट्राः । हि । देवतया । पशवः । विषुरूपा इति विषु - रूपाः । यत् । सलक्ष्माण इति स-लक्ष्माणः । भवथ । इति । आह । विषुरूपा इति विषु-रूपाः । हि । एते । सन्तः । सलक्ष्माण इति स - लक्ष्माणः । एतरहि । भवन्ति । देवत्रेति देव - त्रा । यन्तम् । 58

TS 6.3.11.3

अवसे । सखायः । अन्विति । त्वा । माता । पितरः । मृदन्तु । इति । आह । अनुमतमित्यनु - मतम् । एव । एनम् । मात्रा । पित्रा । सुवर्गमिति सुवः - गम् । लोकम्

। ग॒म॒य॒ति । अ॒र्ध॒र्च इत्य॑र्ध-ऋ॒चे । व॒सा॒हो॒ममि॑ति वसा - हो॒मम् । जु॒हो॒ति । अ॒सौ । वै ।
 । अ॒र्ध॒र्च इत्य॑र्ध-ऋ॒चः । इ॒यम् । अ॒र्ध॒र्च इत्य॑र्ध - ऋ॒चः । इ॒मे इति॑ । ए॒व । र॒सेन॑ ।
 अ॒न॒क्ति । दि॒शः । जु॒हो॒ति । दि॒शः । ए॒व । र॒सेन॑ । अ॒न॒क्ति । अ॒थो इति॑ । दि॒ग्भ्य इति॑
 दिक् - भ्यः । ए॒व । ऊ॒र्ज॑म् । र॒स॑म् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । प्रा॒णा॒पा॒नावि॑ति प्राण - अ॒पा॒नौ ।
 वै । ए॒तौ । प॒शूना॑म् । यत् । पृ॒षदा॑ज्यमि॒ति पृ॒षत् - आ॒ज्यम् । वा॒न॒स्प॒त्याः । ख॒लु । 59

TS 6.3.11.4

वै । दे॒वता॑या । प॒शवः॑ । यत् । पृ॒षदा॑ज्यस्ये॒ति पृ॒षत् - आ॒ज्यस्य॑ । उ॒प॒ह॒त्येत्यु॑प - ह॒त्यं ।
 आ॒हं । व॒न॒स्प॒तये॑ । अ॒न्वि॒ति । ब्रू॒हि । व॒न॒स्प॒तये॑ । प्रे॒ति । इ॒ष्य । इति॑ । प्रा॒णा॒पा॒नावि॑ति
 प्राण - अ॒पा॒नौ । ए॒व । प॒शुषु॑ । दु॒धा॒ति । अ॒न्यस्या॑न्यस्येत्य॒न्यस्य॑ - अ॒न्यस्य॑ । स॒म॒व॒त्तमि॑ति
 सं - अ॒व॒त्तम् । स॒म॒व॒द्यती॑ति सं-अ॒व॒द्यति॑ । तस्मा॑त् । ना॒ना॒रूपा॑ इति॒ ना॒ना॒रूपाः॑ । प॒शवः॑ ।
 यू॒ष्णा । उ॒पेति॑ । सि॒ञ्च॒ति । र॒सः । वै । ए॒षः । प॒शूना॑म् । यत् । यूः । र॒स॑म् । ए॒व ।
 प॒शुषु॑ । दु॒धा॒ति । इ॒डा॑म् । उ॒पेति॑ । ह॒य॒ते । प॒शवः॑ । वै । इ॒डा॑ । प॒शून् । ए॒व । उ॒पेति॑
 । ह॒य॒ते । च॒तुः । उ॒पेति॑ । ह॒य॒ते । 60

TS 6.3.11.5

च॒तु॒ष्पाद् इति॑ च॒तुः - पा॒दः । हि । प॒शवः॑ । यम् । का॒मये॑त् । अ॒प॒शुः । स्या॒त् । इति॑
 । अ॒मे॒दस्क॑मित्य॒मेदः॑-क॒म् । तस्मै॑ । ए॒ति । दु॒द्ध्या॒त् । मे॒दो॒रूपा॑ इति॒ मेदः॑-रू॒पाः । वै ।
 प॒शवः॑ । रू॒पेण॑ । ए॒व । ए॒नम् । प॒शुभ्य॑ इति॒ प॒शु-भ्यः॑ । नि॒रि॒ति । भु॒ज॒ति । अ॒प॒शुः । ए॒व
 । भु॒व॒ति । यम् । का॒मये॑त् । प॒शुमा॑नि॒ति प॒शु - मा॒न् । स्या॒त् । इति॑ । मे॒दस्व॑त् । तस्मै॑
 । ए॒ति । दु॒द्ध्या॒त् । मे॒दो॒रूपा॑ इति॒ मेदः॑ - रू॒पाः । वै । प॒शवः॑ । रू॒पेण॑ । ए॒व । अ॒स्मै ।
 प॒शून् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । प॒शुमा॑नि॒ति प॒शु - मा॒न् । ए॒व । भु॒व॒ति । प्र॒जाप॑ति॒रिति॑ प्र॒जा-प॑तिः
 । य॒ज्ञम् । अ॒सृ॒ज॒त् । सः । आ॒ज्यं॑ । 61

TS 6.3.11.6

पु॒रस्ता॑त् । अ॒सृज॑त् । प॒शुम् । म॒द्भ्य॑तः । पृ॒षदा॑ज्यमिति॑ पृषत् - आ॒ज्यम् । प॒श्चात् । तस्मा॑त्
। आ॒ज्येन॑ । प्र॒याजा॑ इति॑ प्र - या॒जाः । इ॒ज्यन्ते॑ । प॒शुना॑ । म॒द्भ्य॑तः । पृ॒षदा॑ज्येनेति॑ पृषत्
- आ॒ज्येन॑ । अ॒नूया॑जा इत्य॑नु - या॒जाः । तस्मा॑त् । ए॒तत् । मि॒श्रम् । इ॒व । प॒श्चात्सृ॑ष्टमिति॑
पश्चात् - सृष्टम् । हि । एका॑दश । अ॒नूया॑जानित्य॑नु - या॒जान् । य॒जति॑ । दश॑ । वै । प॒शोः
। प्रा॒णा इति॑ प्र - अ॒नाः । आ॒त्मा । ए॒काद॑शः । या॒वान् । ए॒व । प॒शुः । तम् । अ॒न्विति॑ ।
य॒जति॑ । घ॒न्ति॑ । वै । ए॒तत् । प॒शुम् । यत् । स॒ज्ञं प॒यन्ती॑ति॑ सं - ज्ञ॒पय॑न्ति । प्रा॒णापा॑नाविति॑
प्राण - अ॒पानौ । खलु॑ । वै । ए॒तौ । प॒शूनाम् । यत् । पृ॒षदा॑ज्यमिति॑ पृषत् - आ॒ज्यम् । यत्
। पृ॒षदा॑ज्येनेति॑ पृषत् - आ॒ज्येन॑ ( ) । अ॒नूया॑जानित्य॑नु - या॒जान् । य॒जति॑ । प्रा॒णापा॑नाविति॑
प्राण - अ॒पानौ । ए॒व । प॒शुषु॑ । द॒धाति॑ ॥ 62

(घन्ति - यन्तं - खलु - चतुरूपं ह्यत - आज्यं - यत् पृषदाज्येन - षट् च) (A11)

praSna korvai with starting padams of 1 to 11 anuvAkams :-

(चात्वा॑लात् - सुव॒र्गाय॑ यद् वैस॒र्जनानि॑ - वैष्ण॒व्यर्चा॑ - पृ॒थिव्यै॑ - सा॒ध्या - इ॒षे त्वे॑ - त्य॒ग्निना॑ -
पर्य॑ग्नि - प॒शोः - प॒शुमा॑लभ्य - मेद॑सा॒ स्तुचा॑ - वेका॑दश)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jCAtis :-

(चात्वा॑लाद् - दे॒वानु॑पैति॑ - मुञ्च॑ति - प्र॒हिय॑मा॒णाय॑ - पर्य॑ग्नि - प॒शुमा॑लभ्य - चतु॑ष्पादो - द्विष॑ष्टिः)

first and last padam of third praSnam of 6th KANDam

(चात्वा॑लात् - प॒शुषु॑ द॒धाति॑)

॥ हरिः ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां षष्ठकाण्डे तृतीयः प्रश्नः समाप्तः ॥

